

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

86/2022

Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

REZOLUCIJA EVROPSKOG PARLAMENTA O SRBIJI CRVENE LINIJE I KAP KOJA JE PRELILA ČAŠU

TEMA BROJA STR. 4–6

U FOKUSU STR. 10–12

NATO Samit u Madridu

VRUĆ RAT I TEKTONSKE PROMENE

KOLUMNAMA STR. 13–14

Rodno zasnovani platni jaz u Evropskoj uniji

O JEDNAKIMA I JEDNAKIJIMA

AKTUELNO STR. 15–17

Procedure koje čuvaju decu

NEMA NADLEŽNIH INSPEKCIJA ZA
PRIVATNE ŠKOLE

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

- 3** | **PREGLED MESECA**
- 4** | **TEMA BROJA**
Rezolucija Evropskog parlamenta o Srbiji
CRVENE LINIJE I KAP KOJA JE PRELILA ČAŠU
- 7** | **INTERVJU**
Nemanja Nenadić, programski direktor Transparentnost Srbija
TVRDI ZALOGAJI ZA OVDAŠNJU VLAST
- 10** | **U FOKUSU**
NATO Samit u Madridu
VRUĆ RAT I TEKTONSKE PROMENE
- 13** | **KOLUMNA**
Rodno zasnovani platni jaz u Evropskoj uniji
O JEDNAKIMA I JEDNAKIJIMA
- 15** | **AKTUELNO**
Procedure koje čuvaju decu
NEMA NADLEŽNIH INSPEKCIJA ZA PRIVATNE ŠKOLE
- 18** | **PREDSTAVLJAMO**
Češko predsedavanje Savetu Evropske unije
EVROPA KAO ZADATAK, PONOVO

PRIJAVITE SE OVDE DA REDOVNO DOBIJATE MESEČNI BILTEN O PROCESU PREGOVORA SRBIJE SA EU

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Bulevar oslobođenja 177, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Jorgačević, Branislav Cvetković, Miljana Jovanović

Autori: Bojana Džulović, Andrijana Lazarević, Stefan Surlić, Mina Kuzminac, Milena Vujović

Lektura i korektura: Marijana Milošević

Dizajn i prelom: Damir Matić

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji” koji Beogradska otvorena škola realizuje uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje Beogradske otvorene škole i donatora.

- 4. jul** | **Izabrana nova šefica Delegacije Evropskog parlamenta za Srbiju**
Na mesto predsedavajuće Delegaciji Evropskog parlamenta za odnose sa Srbijom, odnosno Odbora za stabilizaciju i pridruživanje, izabrana je Alesandra Moreti, italijanska evroposlanica. Na mestu predsedavajuće Alesandra Moreti je nasledila Tanju Fajon, koja se s funkcije povukla nakon aprilskih parlamentarnih izbora u Sloveniji. Nakon stupanja na funkciju, Alesandra Moreti je istakla da će u narednom periodu biti fokusirana na funkcionisanje demokratskih institucija, unapređenje izbornog procesa i međupartijski dijalog. U fokusu Delegacije biće i zaštita osnovnih prava, regionalna saradnja i dijalog Beograda i Prištine. **Više...**
- 5. jul** | **GRECO objavio 24 preporuke za sprečavanje korupcije na najvišem nivou, uključujući i one koje se odnose na predsednika Republike**
Grupa država za borbu protiv korupcije (GREKO) pripremila je 24 preporuke državnim vlastima u Srbiji koje se tiču sprečavanja korupcije na najvišim državnim funkcijama u zemlji, uključujući i: predsednika Republike, ministre, pomoćnike ministara, državne sekretare, šefove kabineta i političke savetnike, uz dodatne mere za sprečavanje korupcije u policiji. **Više...**
- 6. jul** | **Izglasana Rezolucija Evropskog parlamenta o Srbiji**
Poslanici Evropskog parlamenta usvojili su Rezoluciju Evropskog parlamenta o Srbiji, u kojoj se, između ostalog, preporučuje da se dalja pregovaračka poglavlja sa Srbijom otvore tek kada Srbija preduzme neophodne mere u usklađivanju sa spoljnopolitičkom pozicijom EU, ali i preduzme reforme u oblasti vladavine prava. **Više...**
- 13. jul** | **Srbija se nije uskladila sa sankcijama Evropske unije prema Iranu**
Visoki predstavnik Evropske unije za spoljnu politiku i bezbednost Žozep Borelj saopštio je danas da su se sve zemlje kandidatkinje, osim Srbije, uskladile s novim restriktivnim merama EU prema Iranu. Zemlje regiona Zapadnog Balkana uskladile su se sa ovim sankcijama, kao i Moldavija. **Više...**
- 19. jul** | **Otvoreni pregovori sa Severnom Makedonijom i Albanijom**
Evropska unija formalno je 19. jula otvorila pregovore o pristupanju sa Severnom Makedonijom i Albanijom, objavila je predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen. Severna Makedonija je kandidat za članstvo u Evropskoj uniji od 2005. godine a Albanija od 2014. godine. **Više...**

Rezolucija Evropskog parlamenta o Srbiji

CRVENE LINIJE I KAP KOJA JE PRELILA ČAŠU

Korak napred, nazad dva – ovako bi se ukratko mogao opisati put Srbije ka Evropskoj uniji. Nakon kratkotrajnih zamaha i entuzijazma usledio bi hladan tuš i dugoročni zastoj. Čini se da u Beogradu vlada nezainteresovanost za rešavanje ključnih problema koji treba da ubrzaju evrointegracije. Isto tako, očigledno je da je Brisel izgubio strpljenje.

Napredak Srbije u oblasti evropskih integracija direktno zavisi od: usklađivanja sa evropskom spoljnom i bezbednosnom politikom, normalizacije odnosa s Prištinom, ali i od jačanja vladavine prava u Srbiji. Sve ove zahteve donosi vrlo oštar tekst Rezolucije, zasnovane na Izveštaju, koji je sačinio izvestilac Evropskog parlamenta za Srbiju Vladimir Bilčik, a koja je usvojena na plenarnoj sednici EP sa 523 glasa „za”.

To znači da Srbija neće otvoriti nova poglavlja sve dok se ne uskladi sa evropskom spoljnom politikom, odnosno sve dok ne uvede sankcije Ruskoj Federaciji. Pored toga, prvi put se eksplicitno navodi i da rešenje krize između Beograda i Prištine treba da se „zasniva na međusobnom priznanju Srbije i Kosova”.

Neki bi rekli previše kritičan i zahtevan tekst, ali zapravo sve ono što je zvanični Beograd poslednjih godina gurao pod tepih, sada je isplivalo na površinu. U prevodu, sve ono što smo znali godinama, sada je i zvanično i eksplicitno potvrđeno. Kap koja je prelila čašu i dovela do vrlo oštih i nedvosmislenih zahteva koji su stigli iz Brisela, a koji dosad nisu postavljeni, zasigurno je blizak odnos Beograda i Moskve, odnosno sedenje na dve stolice koje je, u trenutnoj konstelaciji odnosa, nemoguće.

Ubijena želja za kompromisom

Poslednjih nekoliko godina političku scenu u Srbiji karakteriše trend smanjene vidljivosti procesa evropskih integracija. Od procesa koji je bio jedan od najznačajnijih spao je na to da to, i onda kada se spominje, pretežno bude u negativnom kontekstu. Po najavama iz Brisela, da li će se proces intenzivirati zavisi samo od nas, odnosno od toga da li smo spremni da ispunimo sve zahteve koji su nam postavljeni.

Brisel je pozvao zvanični Beograd, ali i evropske institucije i države članice da sprovode „aktivniju i delotvorniju strategiju komunikacije o prednostima proširenja EU” i finansijskoj podršci koja ide uz članstvo u Uniji.

Čini se da delotvornija strategija komunikacije nije dovoljna, ukoliko sagledamo sve trenutne političke aspekte. Da bi komunikacija bila delotvorna, potrebno je imati jasno definisanu politiku i političare koji su nedvosmisleno usmereni ka evropskim vrednostima. U Srbiji je evroentuzijazam opao, najpre zbog činjenice da naša Vlada nema jasnu proevropsku politiku, a potom i jer ne deli iste vrednosti sa Evropskom unijom, što se može zaključiti po izveštajima i rezolucijama koje EU svake godine objavljuje o Srbiji.

Sve ono što smo znali godinama, sada je i zvanično i eksplicitno potvrđeno. Kap koja je prelila čašu i dovela do vrlo oštih i nedvosmislenih zahteva koji su stigli iz Brisela, a koji dosad nisu postavljeni, zasigurno je blizak odnos Beograda i Moskve.

Ono što je nesporno jeste da su bliski odnosi Srbije s Kinom i Rusijom, izgovori i odbijanje da se uvedu sankcije Ruskoj Federaciji nakon izbijanja sukoba u Ukrajini i da se u potpunosti usaglasi sa spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije bili crvena linija za Brisel.

Kompromis, koji je doskoro, načelno i postojao između Brisela i Beograda, sada je u potpunosti izbrisan. Pozivi i želja da se Beograd svrsta na pravu stranu istorije ostaju bez jasnog odgovora.

Izvor: europa.rs

Kosovo i radikalni zaokret

U dokumentu se prvi put navodi da je međusobno priznanje Srbije i Kosova rešenje za dijalog Beograda i Prištine. Amandman koji se tiče Kosova podneo je poslanik iz redova Evropske narodne partije (EPP) Lukas Mandl. Srpska napredna stranka je od 2016. pridružena članica Evropske narodne partije, koja okuplja evropske stranke desnog centra, što govori u prilog tome da je ova politička grupacija napravila radikalni zaokret u svom odnosu ka ovdašnjoj vladajućoj partiji koju su, tokom prethodnih godina, bezrezervno podržavali.

Ali ono što je realno za Brisel i Prištinu nije realno za Beograd. Od vladajuće većine stigle su najave da na dati zahtev neće odgovarati. Budući da je to jedan od uslova za članstvo u Evropskoj uniji, logičan zaključak je da su EU integracije trenutno na svojevrsnoj pauzi, bez jasnih naznaka kada će proces biti nastavljen.

Međusobno priznanje se dosad nije pojavljivalo ni u jednom dokumentu Evropske unije i zvanično, predstavlja značajnu novinu koja se, makar u ovom trenutku, čini nedopustivom za Beograd. Ipak, činjenica je da se to godinama nezvanično govorilo što su vlasti u Beogradu kategorički odbijali da priznaju. Sam Bilčik je naveo da on lično nije bio preterano srećan zbog

ovog zahteva koji je unet u Rezoluciju, ali da je većina poslanika to zahtevala i da treba prihvatiti ono što je realno.

Ali ono što je realno za Brisel i Prištinu nije realno za Beograd. Od vladajuće većine stigle su najave da na dati zahtev neće odgovarati. Budući da je to jedan od uslova za članstvo u Evropskoj uniji, logičan zaključak je da su EU integracije trenutno na svojevrsnoj pauzi, bez jasnih naznaka kada će proces biti nastavljen.

Višegodišnje tapkanje u mestu

I dok nas je oštar zahtev vezan za međusobno priznanje Kosova i Srbije iznenadio, većina stvari i nije, budući da se godinama ponavljaju u rezolucijama i izveštajima, a ne rešavaju se.

Afere Jovanjica, Krušik i Telekom Srbija opet su našle svoje mesto u Rezoluciji. S tim u vezi, ograničeni napredak u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, kao i nekoliko korupcionaških skandala visokog profila, a koji ukazuju na verovatne veze između državnih zvaničnika i organizovanog kriminala, samo su neke od stvari koje su podvučene.

Evropski parlament osudio je i ograničavanje slobode i nezavisnosti i zloupotrebu medija od strane vladajuće većine zarad sticanja nepoštene političke prednosti i napada na političke protivnike, kao i zarad širenje dezinformacija. Primećena je i zloupotreba javnog novca za sticanje vlasništva nad medijima.

Korak napred, nazad dva – ovako bi se ukratko mogao opisati put Srbije ka Evropskoj uniji. Nakon kratkotrajnih zamaha i entuzijazma usledio bi hladan tuš i dugoročni zastoј. Čini se da u Beogradu vlada nezainteresovanost za rešavanje ključnih problema koji treba da ubrzaju evrointegracije. Isto tako,

////////////////////////////////////
Evropski parlament osudio je i ograničavanje slobode i nezavisnosti i zloupotrebu medija od strane vladajuće većine zarad sticanja nepoštene političke prednosti i napada na političke protivnike, kao i zarad širenje dezinformacija. Primećena je i zloupotreba javnog novca za sticanje vlasništva nad medijima.
////////////////////////////////////

očigledno je da je Brisel izgubio strpljenje. Čekamo da vidimo da li će u novoj Vladi ostati političari koji ne kriju svoju naklonost ka Rusiji ili će uslediti ponovni zaokret ka Evropi. Sudeći po dosadašnjem kretanju, pitanje je koliko bi taj zaokret, i ako se dogodi, u ovakvoj atmosferi i odsustvu autentične volje za pravim reformama i odlučnim potezima, uopšte i čini(o) razliku.

*Bojana Džulović,
Beogradska otvorena škola*

Nemanja Nenadić, programski direktor Transparentnost Srbija

TVRDI ZALOGAJI ZA OVDAŠNJU VLAST

Nova Skupština, još uvek nepoznate većine, i nova Vlada, nepoznatog mandataru, tako su dobile priliku za popravni u odnosu na svoje prethodne inkarnacije (2016, 2020) – da ovaj put sve što je GRECO zatražio ispune na vreme, do kraja septembra 2023, te da izbegnu međunarodnu bruku i pisanje nesuvislih demantija. Dodatni izazov, kako se to sada kaže, i za nosioce zakonodavne i za nosioce izvršne vlasti moglo bi da bude to što se od 24 preporuke njih devet izričito odnosi na predsednika Republike i njegove savetnike.

Prema **Indeksu percepcije korupcije** organizacije *Transparency International* za 2021. godinu Srbija se našla na 96. mestu, od ukupno 180 zemalja, ne ostvarivši nikakav napredak u odnosu na prethodnu godinu. Napori donosilaca odluka da se zahtevi međunarodnih organizacija u vezi s borbom protiv korupcije ispune, najčešće su minimalni i bez značajnijeg efekta u praksi. Novi, peti krug evaluacije koju je sprovela Grupa država za borbu protiv korupcije (GRECO) iznedrio je 24 antikorupcijske preporuke za Srbiju. Mere se, između ostalog, odnose i na nosioce najviših javnih funkcija – predsednika države, ministre, ali i njihove savetnike. Izveštaj o usvojenim preporukama GRECO-a očekuje do kraja septembra 2023. godine, a do tada Srbija bi trebalo da radi na njihovoj primeni, kako bi se uspešnije borila protiv jednog od najznačajnijih problema s kojim se kao društvo suočava.

O novim preporukama GRECO-a i njihovom značaju za borbu protiv korupcije u Srbiji, razgovarali smo sa Nemanjom Nenadićem, programskim direktorom organizacije Transparentnost Srbija.

Beogradska otvorena škola: Grupa država za borbu protiv korupcije (GRECO) pripremila je 24 preporuke kojima su pozvali na primenu dodatnih mera za sprečavanje korupcije među nosiocima najviših izvršnih funkcija. Koliko će vlasti u Srbiji imati sluha za ove preporuke i da li je ovo prilika za popravni?

Nemanja Nenadić: Često se desi da preporuke međunarodnih organizacija Srbiji budu takve da lako mogu da posluže Vladi da se zakloni iza štrikliranja stavki i da potom svi slavodobitno zaključe da je ostvaren napredak. Preporuke date u petom krugu evaluacije GRECO-a nisu od tih i sigurno ne pružaju priliku

Izvor: Aleksandra Ajdanić, Transparentnost Srbija

ovdašnjim vlastima da prođu jeftino. One su, ujedno, prijatno iznenađenje posle nezasluženo blagonaklonih ocena iste institucije iz 2020. koje su se, da stvar bude još zanimljivija, jednim delom odnosile na iste teme koje su i sada u fokusu – zako-

Često se desi da preporuke međunarodnih organizacija Srbiji budu takve da lako mogu da posluže Vladi da se zakloni iza štrikliranja stavki i da potom svi slavodobitno zaključe da je ostvaren napredak. Preporuke date u petom krugu evaluacije GRECO-a nisu od tih i sigurno ne pružaju priliku ovdašnjim vlastima da prođu jeftino.

nodavni postupak i pravila iz Zakona o sprečavanju korupcije. Nova Skupština i nova Vlada, tako su dobile priliku za popravni u odnosu na svoje prethodne inkarnacije (2016, 2020) – da ovaj put sve što je GRECO zatražio ispune na vreme, do 30. 9. 2023, što nisu učinili nakon preporuka iz četvrtog kruga evaluacije, za koje je rok bio kraj 2016, a ni danas nisu u celosti ispunjene. Dodatni „izazov” i za nosioce zakonodavne i za nosioce

izvršne vlasti, moglo bi da bude to što se od 24 preporuke njih devet izričito odnosi na predsednika Republike (i njegove savetnike). Na tom mestu će se još pet godina nalaziti osoba koju zovu ili tretiraju kao šefa i zakonodavnoj i izvršnoj vlasti.

BOŠ: Nesumnjivo, sve predložene mere GRECO-a su izuzetno značajne. Koje od 24 preporuke biste izdvojili kao one čijom bi primenom bio ostvaren najsnažniji efekat u borbi protiv korupcije?

NN: Preporuke koje bi mogle da imaju najveći efekat odnose se na uređivanje sukoba interesa kod savetnika predsednika, premijera i ministara i jačanje sistema za kontrolu izveštaja funkcionera izvršne vlasti. Osim njih, najveći efekat trebalo bi da ima i regulisanje neformalnog lobiranja, omogućavanje građanima da ulože žalbu Povereniku kada Vlada Srbije ili predsednik Republike odbiju ili ignorišu zahtev za pristup informacijama, obavezu sprovođenja javnih rasprava o svim zakonima, ograničavanje imuniteta članova Vlade kod koruptivnih krivičnih dela, proširenje nadležnosti Tužilaštva za organizovani

GRECO je dobro uočio da je potrebno da se obezbedi transparentnost informacija o tome ko su sve savetnici javnih funkcionera. Nažalost, GRECO se ovaj put ograničio na savetnike čiji je status jasno definisan u sistemu izvršne vlasti (tzv. posebni savetnici). Valjda im nije pala na pamet srpska specifičnost – angažovanje savetnika po nepoznatoj pravnoj proceduri, s nepoznatim statusom, za nepoznate pare i za nepoznatog naručioca.

kriminal i jačanje Vladinog Saveta za borbu protiv korupcije.

BOŠ: Nije prvi put da se pominje neophodnost uređivanja sukoba interesa kod savetnika predsednika, premijera i ministara u cilju povećanja transparentnosti, samim tim i političke odgovornosti donosilaca odluka, ali i onih koji ih savetuju. Kako Vi vidite ovu GRECO preporuku?

NN: Za uređivanje sukoba interesa kod savetnika nosilaca najviših javnih funkcija bilo je mnogo prilika, od 2004, kada je donet prvi zakon koji uređuje sukob interesa, do sadašnjeg Zakona o sprečavanju korupcije. Svi ti zakoni isključivo su se bavili javnim funkcionerima, osobama čiji potpis stoji na propisima, odlukama i ugovorima. Te odluke su neretko zasnovane na razmatranju predmeta i analizama koje sačinjavaju državni službenici, pa se zakonodavac u jednom trenutku rešio da i njima ograniči obavljanje dodatnih poslova i da ih obaveže da se uzdrže od rada na predmetima u kojima su povezani sa strankama. Međutim, takve obaveze nisu nikada uspostavljene za

najbliže saradnike – savetnike – predsednika države, premijera i ministara. Oni trenutno nisu obavezni ničim osim sopstvenom savešću da predoče makar savetoprimcu, ako već ne i javnosti, da li bi u datoj stvari njihovo mišljenje moglo biti pristrasno, na primer, zato što poseduju deonice firme koja će imati velike koristi od nekog državnog ugovora ili izmene propisa. Jasno je da za savetnike ne mogu važiti iste zabrane i ograničenja kao za funkcionere. Ako nije reč o zaslužnim partijskim kadrovima ili savetništvu kao nagradi za prethodne zasluge, posebni savetnici su ljudi s dokazanim znanjem u struci, koji verovatno sasvim lepo žive i od svog redovnog posla – na primer kao univerzitetski profesori. Zato suština izmena zakona treba da bude uređenje sukoba interesa u vezi sa savetovanjem, a ne postavljanje zabrana koje bi onemogućile privremeno angažovanje stručnjaka koji ne teže za karijerom u državnoj službi.

GRECO je dobro uočio da je potrebno da se obezbedi transparentnost informacija o tome ko su sve savetnici javnih funkcionera. Nažalost, GRECO se ovaj put ograničio na savetnike čiji je status jasno definisan u sistemu izvršne vlasti (tzv. posebni savetnici). Valjda im nije pala na pamet srpska specifičnost – angažovanje savetnika po nepoznatoj pravnoj proceduri, s nepoznatim statusom, za nepoznate pare i za nepoznatog naručioca, kao npr. u slučaju angažovanja bivšeg britanskog premijera Blera pre nekoliko godina.

BOŠ: U preporukama, GRECO je prepoznao nemogućnost žalbe Povereniku za informacije kada informacije uskrate Predsednik ili Vlada i njene službe. Veća transparentnost zakonodavnog procesa i sistematsko organizovanje javne rasprave o zakonima koje Vlada predlaže, takođe su deo preporuka. Koliko je važno to što se GRECO bavio ovim pitanjima?

NN: Jedan od tvrdih zalogaja bi mogla da bude preporuka GRECO-a da pravo na pristup informacijama o radu Vlade i predsednika Republike dobije efikasnu pravnu zaštitu. Zakon o slobodnom pristupu informacijama je menjan krajem prošle godine, a jedan od ključnih zahteva Transparentnosti Srbije i cele Koalicije za slobodu pristupa informacijama bio je upravo to da građani mogu da izjave žalbu Povereniku, kada takav zahtev odbije bilo koji organ vlasti. Međutim, ne samo da je zakonodavac zadržao sistem prema kojem žalbe protiv šest organa (Vlada, Skupština, predsednik, Ustavni sud, Vrhovni sud, republički javni tužilac) nisu dopuštene već je tom spisku pridružena i Narodna banka Srbije. U odsustvu mogućnosti žalbe Povereniku, građani, novinari i udruženja mogu samo da pokreću tužbe pred Upravnim sudom, na čije rešavanje se čeka godinama, da bi neke od njih bile odbačene iz upitnih razloga. Kao dobra ilustracija za „efikasnost zaštite prava“ bi moglo da posluži to što je u u junu 2022. Transparentnost Srbija pozvana na usmenu raspravu (zbog dojava o bombi, odloženo

za oktobar) povodom tužbe podnete protiv Vlade Srbije zbog uskraćivanja informacija. Inače, tražena je studija opravdanosti i koncesioni akt za beogradski aerodrom. Zahtev Vladi je podnet u februaru 2017, a prethodna komunikacija sa Sudom je bilo uređenje tužbe iz aprila 2018.

Važno je da je GRECO ukazao i na problem nepoštovanja pravila o održavanju javnih rasprava u pripremi zakona. Lepo je da se pritom pozvao i na nalaze iz studije Transparentnosti koja govori o izradi propisa po meri privatnih interesa. Pored podsećanja na ispunjavanje ove obaveze i potrebu da se norme preciziraju kako se izuzeci ne bi zloupotrebljavali, GRECO je preporučio i da se obrazlože razlozi i uticaji na promene zakona do kojih dolazi nakon okončanja javne rasprave. Ovo bi, takođe, moglo da bude veoma važno. Uopšte nisu retki slučajevi da zakon koji je ministarstvo iznelo na javnu raspravu, posle promena nepoznatog porekla do kojih dođe na sednici Vlade, stigne pred poslanike u novom obličju.

Jedan od tvrdih zalogaja bi mogla da bude preporuka GRECO-a da pravo na pristup informacijama o radu Vlade i Predsednika Republike dobije efikasnu pravnu zaštitu. Zakon o slobodnom pristupu informacijama je menjan krajem prošle godine, a jedan od ključnih zahteva Koalicije za slobodu pristupa informacijama bio je upravo to da građani mogu da izjave žalbu Povereniku, kada takav zahtev odbije bilo koji organ vlasti. Međutim, ne samo da je zakonodavac zadržao sistem prema kojem žalbe protiv šest organa nisu dopuštene već je tom spisku pridružena i Narodna banka Srbije.

BOŠ: Revidiranje imuniteta članova Vlade kako bi se isključila krivična dela u vezi sa korupcijom i proširila nadležnost Tužilaštva za organizovani kriminal na sve osobe, na najvišim izvršnim funkcijama, uključujući i predsednika, predstavlja važnu preporuku. Smatrate li da će ovakva preporuka biti realizovana ili će se naći neki inovativni način da se izbegne?

NN: U pogledu represije, od veoma velikog značaja je preporuka za proširenje nadležnosti Tužilaštva za organizovani kriminal za eventualnu korupciju svih visokih funkcionera, među kojima je i predsednik Republike. Verovatno su se evaluatori GRECO-a čudom čudili da je Srbija donela zakon koji uređuje gonjenje slučajeva korupcije na visokom nivou, za šta je propisala nadležnost posebnog tužilaštva, a da su onda na spisak najviših funkcionera protiv kojih bi istragu vodilo to tužilaštvo

uvršteni, na primer, pomoćnici ministara, ali ne i predsednik Republike i narodni poslanici. Pošto bi ukazivanje tužiocima da treba da ispitaju konkretne predmete verovatno bilo van mandata GRECO-a, evaluatori su preporučili nešto drugo – da se imunitet članova Vlade ukine za slučajeve kada je u pitanju koruptivno krivično delo. Istina, i sam GRECO konstatuje da imunitet nije bio prepreka za gonjenje ministara, jer je ono preduzimano samo protiv bivših članova Vlade. Međutim, preporuka je tu i biće zanimljivo videti na koji način će se realizovati. Trenutno bi član Vlade mogao da odgovara za ono što učini u svojstvu ministra, ali ne i za glasanje na sednici. Drugim rečima, ministar bi (hipotetički, naravno) mogao da završi u zatvoru ako potpiše ugovor za nameštenu javnu nabavku, ali sigurno ne ukoliko na sednici Vlade Srbije glasa za donošenje zaključka na osnovu kojeg će država bez nadmetanja ući u poslovni aranžman s firmom od koje je ministar dobio mito.

BOŠ: Pored već pomenutih, koje preporuke biste izdvojili kao značajne?

NN: Pored već opisanih stvari koje se na prvi pogled čine najznačajnijim, GRECO je dao i niz drugih potencijalno korisnih preporuka, među kojima su provera integriteta kandidata za ministarske položaje pre njihovog izbora, usvajanje posebnih planova i kodeksa radi sprečavanja korupcije u vrhu izvršne vlasti, jačanje sistema interne revizije u ministarstvima, jačanje nadležnosti Agencije za sprečavanje korupcije i pružanje saveta funkcionerima o pitanjima integriteta.

Posebno poglavlje izveštaja posvećeno je merama za sprečavanje korupcije u policiji. U ovom delu, najvažnije preporuke se odnose na sprečavanje političkog uticaja prilikom raspoređivanja policijskih službenika i transparentniji izbor čelnika policije. Takođe je predviđeno donošenje planskih dokumenata, proširenje Kodeksa policijske etike, organizovanje obuka i pružanje saveta u vezi s njegovom primenom, bezbednosne provere po pitanjima integriteta, rotacija policijskih službenika na osetljivim položajima, evidentiranje dodatnog rada, praćenje prakse primanja poklona u policiji, da istrage pritužbi na policiju budu dovoljno transparentne i da se promoviše zaštita uzbunjivača.

*Miljana Jovanović,
Beogradska otvorena škola*

NATO Samit u Madridu

VRUĆ RAT I TEKTONSKE PROMENE

 Lideri NATO-a usvojili su strateški plan za jednu deceniju, nazvan Strateški koncept, koji je jasno označio Rusiju kao 'najznačajniju i direktnu pretnju bezbednosti saveznika i miru i stabilnosti u evroatlantskoj oblasti'. Švedska i Finska više nisu neutralne. Treći veliki preokret je povećanje zajedničkog budžeta, koji će omogućiti povećanje trupa u visokoj pripravnosti sa 40.000 na neverovatnih 300.000 vojnika, koji se mogu pokrenuti u roku od 30 dana.

Nakon pada Berlinskog zida, Severnoatlantski savez je ponekad izgledao kao savez u potrazi za svrhom. Ako je agresorsko bombardovanje Jugoslavije 1999. produžilo svrhu Alijanse kroz upitne međunarodne intervencije, rat u Ukrajini koji je započela Rusija suprotno međunarodnom pravu, postigao je da NATO zemlje postanu ujedinjenije u strahu od otvorenog rata.

Sve do februara ove godine izgledalo je da je NATO kuka-vičkim povlačenjem iz Avganistana izgubio svoju svrhu, kao što bi Makron rekao, doživeo „moždani udar“, ili kao što se u predizbornoj kampanji u Nemačkoj poručivalo – da je vreme za kreiranje evropskih snaga, bez uticaja SAD i bez njenih nuklearnih bojnih glava na nemačkom tlu.

Ovonedeljni Samit u Madridu mnogi nazivaju „istorijskim, transformativnim“, onim koji vraća ulogu saveza na početnu, hladnoratovsku. Samo što se ovog puta ne odvija Hladni već stvarni rat na tlu Evrope, razmera nezabeleženih još od Drugog svetskog rata.

Kako je naveo generalni sekretar NATO-a Jens Stoltenberg na svojoj završnoj konferenciji za novinare u Madridu: „Mi živimo u svetu u kome se zapravo vodi vruć rat u Evropi“, s mogućnostima koje u ovom trenutku deluju minimalne, ali ipak realne, da ovo postane rat punih razmera između Rusije i NATO-a. Onda ćemo, prema njegovim rečima, „videti patnju, štetu, smrt, uništenje u razmerama koje su mnogo, mnogo gore od onoga što danas vidimo u Ukrajini“.

Ovaj NATO Samit u Madridu pamtiće se po nekoliko ključnih odluka koje idu u prilog tvrdnji da su na delu tektonska kretanja u promeni globalnog poretka. Prvo, lideri NATO-a usvojili su strateški plan za jednu deceniju, nazvan Strateški koncept, koji je jasno označio Rusiju kao „najznačajniju i direktnu

pretnju bezbednosti saveznika i miru i stabilnosti u evroatlantskoj oblasti“.

Označavanje Rusije kao direktnog neprijatelja predstavlja značajnu promenu strateške opredeljenosti Saveza iz 2010, koji je tada iskazivao želju za „strateškim partnerstvom sa Rusijom“. Alijansa je upozorila na rusko vojno jačanje u regionima Baltičkog, Crnog i Sredozemnog mora, vojne integracije s Belorusijom i nuklearnu modernizaciju, ipak ističući da će držati otvorenim postojeće kanale komunikacije sa Moskvom.

Rusija je „pretnja“, dok je Kina za zemlje članice NATO zasad samo „izazov“. U ovom eufemizmu krije se optužba da Kina radi na „podrivanju međunarodnog poretka zasnovanog na pravilima“ i da u tu svrhu koristi različite instrumente: svemirske, sajber i pomorske.

Rusija je „pretnja“, dok je Kina za zemlje članice NATO-a zasad samo „izazov“. U ovom eufemizmu krije se optužba da Kina radi na „podrivanju međunarodnog poretka zasnovanog na pravilima“ i da u tu svrhu koristi različite instrumente: svemirske, sajber i pomorske. Takođe, upućena je i jasna poruka da se prepoznaje strateško produblivanje partnerstva između Rusije i Kine u cilju potkopavanja postojećeg međunarodnog poretka. Dok se koncept Hladnog rata zasnivao na ravnoteži dve supersile, dva jasno definisana vojna bloka, ovog puta istorijski neutralne zemlje Finska i Švedska su odabrale stranu.

Trilateralni sporazum koji je potpisan u Madridu između ove dve zemlje i Turske omogućio je nastavak složene procedure prijema u punopravno članstvo. Zarad višeg cilja ponovo je postignut prljavi kompromis u kome je Turska za povlačenje

Izvor: europeanwesternbalkans.com

veta verovatno dobila obećanje da će joj uskoro biti isporučeni borbeni avioni F-16, dok su se Finska i Švedska u tački 8. Sporazuma obavezale da će razmotriti aktivnosti kao što je i deportacija ljudi koje je do juče branila, a koje turske vlasti potražuju zbog optužbe za terorizam. Proširenje Alijanse na Švedsku i Finsku predstavlja veliku stratešku pobjedu, jer za-

U prilog većoj odgovornosti evropskih zemalja ide neverovatnih 100 milijardi evra koje Nemačka planira da uloži u vojsku i naoružanje u naredne četiri godine. Međutim, najavljene recesije u SAD i u zemljama Evropske unije mogu pojačati nezadovoljstvo javnosti i osujetiti planove za velika ulaganja. Ipak, trenutna medijska indoktrinacija priprema stanovništvo zemalja NATO-a da je značajno žrtvovanje postojećeg načina života jedini put ka odvratanju Rusije od konačnog obračuna.

okružuje nordijsku bezbednosnu arhitekturu s visokim stepenom usaglašenosti vojnih sistema, ostvaruje pristup direktnoj granici s Rusijom u dužini oko 1.200 kilometara i najavljuje konflikt oko strateških i resursnih prostora Arktika.

Treći veliki preokret koji donosi Samit u Madridu je povećanje zajedničkog budžeta, koji će omogućiti povećanje trupa

u visokoj pripravnosti sa 40.000 na neverovatnih 300.000 vojnika, koji se mogu pokrenuti u roku od 30 dana. To će, konkretno, značiti povećanje vojnog prisustva SAD u Evropi, s novim štabom u Poljskoj i dodatnih 5.000 vojnika u Rumuniji, slanjem dve eskadrile F-35 u Ujedinjeno Kraljevstvo, stacioniranjem sistema protivvazdušne odbrane u Italiji i Nemačkoj i preraspodelom postojećeg broja vojnika u baltičkim državama. SAD troše oko 3,5% svog BDP-a na odbranu, više nego dvostruko više od većine članica NATO-a, što može izazvati unutrašnje pritiske da se pravednije preraspodele troškovi novouspostavljenog bezbednosnog okvira.

U prilog većoj odgovornosti evropskih zemalja ide neverovatnih 100 milijardi evra koje Nemačka planira da uloži u vojsku i naoružanje u naredne četiri godine. Međutim, najavljene recesije u SAD i u zemljama Evropske unije mogu pojačati nezadovoljstvo javnosti i osujetiti planove za velika ulaganja. Ipak, trenutna medijska indoktrinacija priprema stanovništvo zemalja NATO-a da je značajno žrtvovanje postojećeg načina života jedini put ka odvratanju Rusije od konačnog obračuna.

NATO zemlje se nalaze u hibridnom ratnom stanju. Mnogi postojeći frontovi kao sajber ratovanje i dezinformacije se ne vide jasno. Oružje visoke tehnologije, kao što su hipersonične rakete i naoružane bespilotne letelice, i moguća nova bojna polja kao što su Arktik i svemir, predstavljaju mnogo veće izazove i rizike u odnosu na hladnoratovski period. Ipak,

visokotehnološki način ratovanja ima i svojih prednosti – pruža podnošljivije alternative nezamislivom scenariju upotrebe nuklearnog arsenala.

Stoga rat u Ukrajini od samog početka prevazilazi svoju teritoriju, racionalizuje žrtve i kreira strategije u formatiranju novog svetskog poretka. NATO zemlje i Rusija ishod rata u Ukrajini

////////////////////////////////////
Oružje visoke tehnologije kao što su hipersonične rakete i naoružane bespilotne letelice, i moguća nova bojna polja kao što su Arktik i svemir, predstavljaju mnogo veće izazove i rizike u odnosu na hladnoratovski period. Ipak, visokotehnološki način ratovanja ima i svojih prednosti – pruža podnošljivije alternative nezamislivom scenariju upotrebe nuklearnog arsenala.
////////////////////////////////////

vide kao sudbonosni i to je ono što opravdava veliki strah od bilo kakvog scenarija.

Do tada NATO zemlje održavaju Ukrajinu kojoj je za opstanak neophodno približno pet do sedam milijardi evra mesečno, a već je na putu artiljerija većeg dometa i sofisticirani raketni sistemi. Rat kome se ne nazire kraj.

*Stefan Surlić,
RESECO*

Tekst je prvobitno objavljen u Tanjugu.

Rodno zasnovani platni jaz u Evropskoj uniji*

O JEDNAKIMA I JEDNAKIJIMA

Žene u EU u proseku zarađuju 13% manje u odnosu na muškarce. Ova razlika nastaje usled kršenja načela jednake zarade za isti rad ili rad iste vrednosti, ali i usled toga što su žene po pravilu zaposlene na manje plaćenim poslovima.

Iako su brojni koraci ka postizanju rodne ravnopravnosti u Evropskoj uniji preduzeti poslednjih nekoliko decenija, brojni znakovi pored puta ukazuju da je neophodno ulagati i dalje napore. U tom smislu, sfera zapošljavanja i radnih odnosa je sfera u kojoj je rodno i polno zasnovana diskriminacija i danas u velikoj meri prisutna. Jedan od jasnijih pokazatelja postojanja pomenute neravnopravnosti jeste i rodno zasnovani platni jaz (*gender pay gap*).

Najnoviji statistički podaci pokazuju da u EU on iznosi oko 13%, odnosno da žene u proseku zarađuju 13% manje u odnosu na muškarce. Naravno, sama stopa ovog jaza varira između država, te je tako najviša u Letoniji, Estoniji i Austriji, a najniža u Luksemburgu, Rumuniji, Sloveniji i Italiji.¹ Interesantno je napomenuti i da u poslednjih nekoliko godina postoji trend smanjivanja ovog jaza: od 2012. do 2020. smanjen je sa preko 16% na oko 13%. Ipak, činjenica da postoji jeste izazov per se, ali i poruka da predstoji dug put.

Ćud je ćud, a sud je sud

S jedne strane, rodno zasnovani platni jaz nastaje usled kršenja načela jednake zarade za isti rad ili rad iste vrednosti, ali i usled toga što su žene po pravilu zaposlene na manje plaćenim poslovima. U tom svetlu, treba se podsetiti da je načelo jednake zarade za rad iste vrednosti zagarantovano Konvencijom Međunarodne organizacije rada broj 100, koja spada u osam osnovnih konvencija Međunarodne organizacije rada. Pored konvencija koje su od ključnog značaja, Međunarodna organizacija rada decenijama unazad kroz dodatne preporuke,

dokumenta i izveštaje, odnosno svoje kontrolne mehanizme, ulaže izuzetne napore kako bi se ovaj princip ostvarivao u praksi.

Situacija u praksi je neretko u manjem ili većem raskoraku s pravnim okvirom, te stoga nije retkost da su muškarci i žene nejednako plaćeni za isti rad ili rad iste vrednosti, a što ima svoj osnov u brojnim, i dalje prisutnim i duboko ukorenjenim, stereotipima i predrasudama.

Štaviše, ovaj princip je dodatno uspostavljen i kroz primarno i sekundarno zakonodavstvo Evropske zajednice, odnosno Evropske unije, a veliku ulogu u ustanovljenju istog je imao i Evropski sud pravde. Naime, još sedamdesetih godina prošlog veka je kroz slučaj *Defrenne v Sabena*² sud potcrtao važnost jednake zarade za muškarce i žene za obavljanje rada iste vrednosti. Sud je u narednim godinama i decenijama, kroz svoju bogatu praksu dodatno doprineo garanciji ovog principa u praksi, a u tom smislu posebnu pažnju treba obratiti na slučajeve *Macarthy Ltd v Wendy Smith*³ iz osamdesetih godina, *Maria Kowalska v Freie und Hansestadt Hamburg*⁴ iz devedesetih, kao i slučaj *K. And Others v Tesco Stores Ltd*⁵ iz novije prakse suda. U tom svetlu, upravo je ovaj sud doprineo ne samo tumačenju tog principa, već i epitetu fundamentalnosti istog.

² ECJ Judgment in Case 43-75 (Gabrielle Defrenne v Société anonyme belge de navigation aérienne Sabena) of 8 April 1976, ECLI:EU:C:1976:56.

³ ECJ Judgment in Case 129-79 (Macarthy Ltd v Wendy Smith) of 27 March 1980, ECLI:EU:C:1980:103.

⁴ ECJ Judgment in Case C-33/89 (Maria Kowalska v Freie und Hansestadt Hamburg) of 27 June 1990, ECLI:EU:C:1990:265.

⁵ ECJ Judgment in Case C-624/19 (K. and Others v Tesco Stores Ltd) of 3. June 2021, ECLI:EU:C:2021:429.

* Tekst predstavlja skraćeni i prilagođeni deo članka *The relation between family duties and gender pay gap as manifestation of gender inequality in the European Union*, objavljenog u međunarodnom zborniku *Law and Gender in Practice and Education* (Thomson Reuters Aranzadi), 2021, pp. 69-82.

1 Detaljnije informacije dostupne na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20220307-2>.

Izvor: safety4sea.com

Međutim, situacija u praksi je neretko u manjem ili većem raskoraku s pravnim okvirom, te stoga nije retkost to da su muškarci i žene nejednako plaćeni za isti rad ili rad iste vrednosti, a što ima svoj osnov u brojnim, i dalje prisutnim i duboko ukorenjenim, stereotipima i predrasudama.

Stakleni plafon i druge prepreke

Pored kršenja principa jednake zarade za isti rad ili rad iste vrednosti, takođe je potrebno imati u vidu i to da su sektorska i segregacija u okviru zanimanja i dalje u velikoj meri prisutne, te da su žene po pravilu zaposlene na nesigurnim i manje plaćenim poslovima. Štaviše, potrebno je uzeti u obzir i sta-

Potrebno je uzeti u obzir i stakleni plafon, odnosno činjenicu da su žene često suočene s nemogućnošću da rade na najvišim i upravljačkim pozicijama, iako ispunjavaju uslove za to. Naposljetku, i teret porodičnih obaveza po pravilu pada na žene, te se stoga najpre po pravilu one suočavaju sa izazovima usklađivanja profesionalne i porodične sfere života.

kljeni plafon, odnosno činjenicu da su žene često suočene s nemogućnošću da rade na najvišim i upravljačkim pozicijama, iako ispunjavaju uslove za to. Naposljetku, i teret porodičnih obaveza po pravilu pada na žene, te se stoga najpre one suočavaju sa izazovima usklađivanja profesionalne i porodične

sfere života. Pozicija je utoliko teža za žene koje pripadaju tzv. osetljivim kategorijama, kao što su migrantkinje ili žene sa invaliditetom, a koje su često žrtve interseksijske diskriminacije u sferi zapošljavanja i radnih odnosa, te su stoga suočene i s dodatnim preprekama na putu ka ravnopravnosti.

Kada se sve navedeno uzme u obzir, jasno je da i svi ovi faktori doprinese postojanju rodno zasnovanog platnog jaza.

Ka nestanku platnog jaza

Ne postoji jednostavan odgovor na pitanje – kako prevazići rodno zasnovani jaz u zaradama. Iako je postojanje pravnog okvira nužnost, on sam nije dovoljan za postizanje rodne ravnopravnosti uopšte, a posebno kada je reč o sferi zapošljavanja i rada. U tom smislu, potrebno je uvesti i unapređivati mehanizme koji se odnose na sprovođenje principa jednake zarade za isti rad ili rad iste vrednosti, ali i boriti se protiv prisutnih stereotipa i predrasuda. Naravno, ovo nije nimalo lak zadatak, ali napredak u ovom pogledu u prethodnim godinama ukazuje da je pomak moguć i očekivan.

*Mina Kuzminac,
Beogradska otvorena škola*

Procedure koje čuvaju decu

NEMA NADLEŽNIH INSPEKCIJA ZA PRIVATNE ŠKOLE

U novom Opštem protokolu Vlade Srbije za zaštitu dece od nasilja, koji je usvojen početkom tekuće godine, nalazi se i inicijativa Užičkog centra za prava deteta koja podrazumeva da su vlasnici privatnih škola (jezika, glume, plesa, sporta itd.) obavezni da imaju interni protokol za zaštitu dece od nasilja. To predstavlja važan korak bliže evropskom standardu.

U vreme kada se svet oporavljao od strahota Velikog rata, 1919. godine, tadašnja Liga naroda osnovala je prvi Komitet za zaštitu dece, što se smatra početkom sistematske i strukturisane pravno-formalne zaštite prava deteta. Pet godina kasnije, usvojena je Ženevska deklaracija, prva međunarodna povelja o zaštiti prava deteta. Sadržaj Deklaracije inspirisan je radom i delom Januša Korčaka, poljskog lekara koji je godinama vodio sirotište za jevrejsku decu u Varšavi. Kada mu je ponudeno sklonište, odbio je da ostavi decu o kojoj se stara. Zajedno sa svom decom, 1942. godine, okončao je život u nacističkom logoru Treblinka.

Društvena svest o formalizovanju prava dece kao zasebne kategorije razvija se polako i, uzevši u obzir izazove vremena, nedovoljno preventivno. Od početka 20. veka napredak jeste

ZAŠTITA DECE U SVAKOM TRENUTKU

U **konačnim zaključcima** Saveta ministara Evropske unije o Strategiji EU o pravima deteta, vrlo je jasno navedena i oblast zaštite u svim vidovima dečjeg obrazovanja i fakultativno provedenog vremena. Imajući to u vidu, angažovanje UCPD-a da približi protokole zaštite privatnom sektoru i podrži ih u tome je značajan korak ka unapređenju zaštite dece od nasilja i rada značajnog dela privatnog sektora. Detaljne informacije i konkretna uputstva o tome možete pogledati na njihovoj internet prezentaciji **Zaštita dece od nasilja**.

primetan, te tako danas možemo govoriti o postojanju zasebne kategorije prava deteta. Pravni okvir o zaštiti prava deteta u Evropskoj uniji je slojevit i pokriva sve aspekte privatnog, javnog i društvenog života. Podeljen je u nekoliko osnovnih kategorija:

- Primarna pravna akta (Sporazum o Evropskoj uniji, članovi 3.3 i 3.5; Sporazum o funkcionisanju Evropske unije; Povelja o osnovnim pravima u Evropskoj uniji, članovi 7, 14, 24, 32, 33);
- Dokumenta o pravima deteta (Političke smernice Evropske komisije, 2019–2024; Rezolucija Evropskog parlamenta o pravima dece, Rezolucija Evropskog parlamenta, objavljena u okviru Strategije EU o pravima deteta);
- Strategije o pravima deteta (Prema Strategiji EU o pravima deteta, Plan EU o pravima deteta);
- Horizontalni instrumenti koji se odnose na različite kategorije, koje uključuju i decu (direktive, odluke, saopštenja).

Iako je veliki je pomak u zaštiti dece to što se sada i privatni sektor uključuje u Opšti protokol Vlade Srbije, privatne škole i dalje ne mogu biti kontrolisane kada je o ovome reč, jer ne postoji nadležna inspekcija.

Reakcije nepostojeće, obrazovanje preko potrebno

Kada su u pitanju prava deteta u Srbiji, proces usklađivanja s pravnim tekovinama i zakonskim rešenjima Evropske unije odvija se kroz obaveze u okviru pregovaračkog Poglavlja 23 (Pravosuđe i osnovna prava).

U novom Opštem protokolu Vlade Srbije za zaštitu dece od nasilja, koji je usvojen početkom tekuće godine, nalazi se i inicijativa Užičkog centra za prava deteta (UCPD) koja podrazumeva da su vlasnici privatnih škola (jezika, glume, plesa, sporta itd.) obavezni da imaju interni protokol za zaštitu dece od nasilja. To predstavlja važan korak bliže evropskom standardu.

Ova odredba je uneta u Opšti protokol i može se smatrati velikom pobedom Užičkog centra za prava deteta, jedne od najstarijih organizacija za zaštitu prava deteta u Srbiji. Uz podršku Beogradske otvorene škole, UCPD se već neko vreme zalaže da se privatni sektor uključi u sistemsku zaštitu dece od nasilja. Pravni okvir postoji i sada je potrebno da ova odredba bude praktično primenjena u celoj zemlji.

Međutim, vlasnici privatnih škola u Srbiji nisu o ovome obavešteni ni na koji način. Jelena Žunić Cicvarić, direktorka programa Užičkog centra za prava deteta, izražava spremnost svoje organizacije da pruži stručnu pomoć privatnim školama

ISTORIJSKA PERSPEKTIVA

1924. Liga naroda usvaja Ženevsku deklaraciju o pravima deteta, koju je uobličila Eglantina Džeb, osnivačica fondacije Save the Children.

1946. Generalna skupština Ujedinjenih nacija osniva Međunarodni fond za hitnu pomoć deci sveta – UNICEF.

1948. Generalna skupština Ujedinjenih nacija donosi Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, u kojoj se u članu 25. navodi da majke i njihova deca uživaju „posebna prava i podršku”, kao i „socijalnu zaštitu”.

1973. Međunarodna organizacija rada usvaja Konvenciju 138, u kojoj se navodi da tek s navršenih 18 godina deca mogu da obavljaju poslove koji potencijalnomogu predstavljati opasnost po njihovo zdravlje, bezbednost ili moralna načela.

1974. Na poziv zemalja članica, Generalna skupština Ujedinjenih nacija apeluje i poziva na globalno poštovanje Deklaracije o zaštiti žena i dece u hitnim situacijama i oružanim konfliktima. Deklaracija zabranjuje bilo kakve napade ili privođenje civila žena i dece i naglašava obavezno poštovanje njihovih prava tokom oružanih sukoba.

2022. Vlada Srbije usvaja novi Opšti protokol o zaštiti dece od nasilja u svim institucionalnim, ali i privatnim objektima koji se bave radom s decom.

u kreiranju internog protokola o zaštiti dece: „Kroz onlajn obuku i konsultacije, vrlo brzo se može doći do kvalitetnog internog protokola. Ono što je važnije od samog ispunjenja obaveze je to što se kolektiv, kroz rad na protokolu, edukuje o nasilju i o tome kako da deci pomogne. Tako i na poslovni

Reakcija vlasnika i direktora privatnih škola zasad je skoro nepostojeća, verovatno zato što nisu dovoljno informisani o obaveznosti ove odluke. Prema dosadašnjem iskustvu UCPD-a, reakcije su različite, neki su iznenađeni, a neki zainteresovani da uvedu protokol u svoje redovno poslovanje.

sektor širimo mrežu obučeni ljudi koji umeju da reaguju kad treba. Svi koji dolaze u dodir sa decom treba da budu osvešćeni po ovom pitanju.”

Iako je veliki je pomak u zaštiti dece to što se sada i privatni sektor uključuje u Opšti protokol Vlade Srbije, privatne škole

i dalje ne mogu biti kontrolisane kada je o ovome reč, jer ne postoji nadležna inspekcija.

„Privatne škole treba da imaju interne protokole koji će im pomoći da zaštite decu od potencijalnog nasilja i naučiti ih kako da reaguju kad se nasilje u njihovim školama dogodi. U tim protokolima treba jasno naznačiti šta je neprihvatljivo ponašanje od strane zaposlenih, koja je procedura ako se nasilje dogodi ili kako utvrditi da li je neko od zaposlenih neprikladan za rad sa decom”, smatra Jelena Žunić Cicvarić.

Reakcija vlasnika i direktora privatnih škola zasad je skoro nepostojeća, verovatno zato što nisu dovoljno informisani o

obaveznosti ove odluke. Prema dosadašnjem iskustvu UCPD-a, reakcije su različite, neki su iznenađeni, a neki zainteresovani da uvedu protokol u svoje redovno poslovanje. Jelena Žunić Cicvarić naglašava da je važno da roditelji znaju da privatne škole nisu deo državnog, sistemskog lanca zaštite dece i da nema inspeksijskog nadzora nad njihovim radom s decom.

*Milena Vujović,
Beogradska otvorena škola*

Češko predsedavanje Savetu EU

EVROPA KAO ZADATAK, PONOVO

Na osnovu izjava zvaničnika u Pragu, Češka će nastojati da se državama koje imaju status kandidata daju neke konkretne prednosti, osim 'puke titule i birokratskih procedura koje taj proces podrazumeva'. Još jedna od inicijativa u tom kontekstu mogao bi da bude i samit lidera Unije i zemalja koje nisu članice u oktobru.

Dok se Evropa suočava s ratom na svojim granicama i velikom energetsom krizom, Češka Republika po drugi put, za 18 godina članstva, preuzima predsedavanje Savetu Evropske unije. Njeno prvo predsedavanje, 2009. godine, proteklo je u znaku kolapsa češke Vlade i kasnijih političkih previranja. Ni drugo, koje je počelo 1. jula i trajaće sve do kraja decembra 2022, kada štafetu preuzima Švedska, neće biti jednostavno.

Predstavljajući političke prioritete svog predsedavanja, Češka podseća na govor Evropa kao zadatak, koji je 1966. tadašnji češki predsednik Vaclav Havel održao na ceremoniji dodele Nagrade Karlo Veliki. Razmatrajući budućnost evropskog kontinenta, Havel je tom prilikom istakao: „Zadaci koji su pred Evropom zaslužuju pažljivo i temeljno razmatranje”, te pozvao Evropljane da „ponovo otkriju svoju savest i da preuzmu odgovornost za globalne ekološke, društvene i ekonomske

izazove”. Posle toliko godina, iako u izmenjenom političkom kontekstu, zadaci ostaju isti.

Politički prioriteti Češke Republike će se donekle razlikovati od prioriteta Francuske, i biće usmereni na pet blisko povezanih oblasti:

- upravljanje izbegličkom krizom i posleratna obnova Ukrajine;
- energetska sigurnost;
- jačanje odbrambenih kapaciteta Evrope i sajber bezbednost;
- ekonomska otpornost;
- trajnost demokratskih institucija.¹

¹ Programme of the Czech Presidency of the Council of the European Union (2022) Poslednji pristup 15. jul 2022. <https://czech-presidency.consilium.europa.eu/media/ddjjq0zh/programme-cz-pres-english.pdf>. U nastavku teksta korišćeni su navodi iz Programa.

Izvor: Programme of the Czech presidency (europa.eu)

Upravljanje krizom i obnova Ukrajine

Jedan od primarnih fokusa biće upravo upravljanje posledicama ruske invazije na Ukrajinu, „koristeći sve instrumente i programe koje nudi EU, uključujući jačanje sankcija”. Drugi važan zadatak biće posleratna obnova Ukrajine, a naročito kritične infrastrukture.

Pored podrške Ukrajini, akcenat će biti i na mobilizaciji i koordinaciji „svih raspoloživih resursa i ekspertize” kako bi se Evropa izborila „sa najvećim talasom izbeglica od Drugog svetskog rata i obezbedila uspešnu dugoročnu integraciju izbeglica, od kojih su većina deca i žene”.

U saradnji sa Evropskom komisijom, radiće se i na „obezbeđivanju neophodnih sredstava i stvaranju neophodnih struktura za podršku najugroženijim državama članicama, organizacijama i civilnom sektoru”.

Razmatrajući budućnost evropskog kontinenta, Havel je 1966. istakao: „Zadaci koji su pred Evropom zaslužuju pažljivo i temeljno razmatranje”, te pozvao Evropljane da „ponovo otkriju svoju savest i da preuzmu odgovornost za globalne ekološke, društvene i ekonomske izazove”. Posle toliko godina, iako u izmenjenom političkom kontekstu, zadaci ostaju isti.

Energetska sigurnost i eliminisanje zavisnosti

Eliminisanje zavisnosti od ruskog gasa, uglja i nafte je još jedan ključni prioritet češkog predsedavanja. Prag će tako biti odgovoran za „sprovođenje regulacije rezervi gasa, odnosno punjenje skladišta uoči zime”. Češka Vlada će biti pod pritiskom da obezbedi da nivoi skladištenja gasa u celom bloku dostignu 80% do novembra, kako je planiralo češko rukovodstvo. Dalje se navodi da će se „češko predsedništvo posebno fokusirati na temeljnu implementaciju glavnog kratkoročnog cilja, otklanjanje zavisnosti od ruskih fosilnih goriva”, a ne nužno na dekarbonizaciju privrede.

Obrana, otpornost i demokratija

Uz porast nestabilnosti na kontinentu, jačanje bezbednosti i jačanje odbrambenih kapaciteta, u partnerstvu sa NATO-om, postaju glavni prioriteti predsedavanja. Istovremeno, fokus će biti i na smanjenju tehnološke zavisnosti i rešavanje sajber pretnji, posebno onih usmerenih na EU institucije.

Kako se navodi u programu predsedništva, „pandemija covid-19

i rat u Ukrajini izazvali su ogroman porast inflacije, povećanu neizvesnost tržišta (najveću te vrste u poslednjih 50 godina) i razotkrili krhkost globalnih lanaca snabdevanja”. Kako bi ojačala svoju stratešku otpornost, EU više nego ikada mora da radi na diverzifikaciji resursa, tehnološkoj konkurentnosti zasnovanoj na sopstvenim proizvodnim kapacitetima, zajedno s produbljivanjem slobodne trgovine sa demokratskim državama u svetu.

Češka Vlada će biti pod pritiskom da obezbedi da nivoi skladištenja gasa u celom bloku dostignu 80% do novembra, kako je planiralo češko rukovodstvo.

Rat u Ukrajini je još jednom pokazao da Evropa ne može sebi da dopusti defanzivan pristup i da njena dugoročna stabilnost i prosperitet zavise od funkcionalnosti demokratskih mehanizama. Češko predsedavanje će se stoga usmeriti i na jačanje otpornosti institucija koje imaju veliki uticaj na održavanje i razvoj vrednosti demokratije i vladavine prava. Uz to, fokus je i na unapređenju transparentnosti finansiranja političkih partija, nezavisnosti masovnih medija i otvorenosti dijaloga s građanima.

Zagovornici proširenja

Kao jedna od zemalja velikog proširenja iz 2004, koje se tradicionalno percipiraju kao stručnjaci za politiku proširenja EU, od češkog predsedavanja se očekuje da značajnije doprinese ponovnom vraćanju politike proširenja u centar EU diskusija.

Ona to može ostvariti tako što će preuzeti ključnu ulogu medijatora u sporu između Bugarske i Severne Makedonije i tako pomeriti proces s mrtve tačke.

Pored toga, na osnovu izjava zvaničnika u Pragu, Češka će nastojati da se državama koje imaju status kandidata daju neke konkretne prednosti, osim „puke titule i birokratskih procedura koje taj proces podrazumeva”. Još jedna od inicijativa u tom kontekstu mogao bi da bude i samit lidera EU i zemalja koje nisu članice u oktobru.

Da li je češka Vlada posvetila dovoljno vremena i ličnih kapaciteta pripremi za predsedavanje EU ili će ono ostati od drugorazrednog značaja u odnosu na unutrašnje izazove s kojima se država suočava, tek će se pokazati.

Jedno je sigurno, „Evropa će biti jaka samo ako je ujedinjena u svojoj srži. A ona će biti ujedinjena samo ako mi, pre svega, tražimo ono što nas spaja”, kao što je Vaclav Havel rekao davne 1966.

*Andrijana Lazarević,
RESECO*

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Beogradska otvorena škola
Bulevar oslobođenja 177
11000 Beograd, Srbija

T: +381 60 3061 342

E: eupregovori@bos.rs

W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs

S: facebook.com/bos.rs

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

Stalo nam je do vašeg mišljenja –
ukoliko imate komentar, kritiku ili sugestiju
kako da poboljšamo Bilten, javite nam
se na mejl eupregovori@bos.rs.

Ukoliko ne želite da nastavimo da vam šaljemo Bilten,
o tome nas možete obavestiti na isti mejl.

Molimo vas da imate razumevanja ukoliko vam
nakon odjave stigne naredni broj Biltena –
sistemu treba vremena da prepozna
izmene u broju pretplatnika.